

BRing the Dialogue – Green European Deal and the CAP — projekt finansowany w ramach programu IMCAP Unii Europejskiej. Treść niniejszej publikacji przedstawia wyłącznie poglądy jej autora i jedynie autor ponosi za nią odpowiedzialność. Komisja Europejska nie przyjmuje żadnej odpowiedzialności za wykorzystanie zawartych w niej informacji.

O NOWEJ USTAWIE Z DNIA 23 CZERWCA 2022 r. O ROLNICTWIE EKOLOGICZNYM I PRODUKCJI EKOLOGICZNEJ (DZ.U. Z 2022 POZ. 1370)

Urszula Sołtysiak

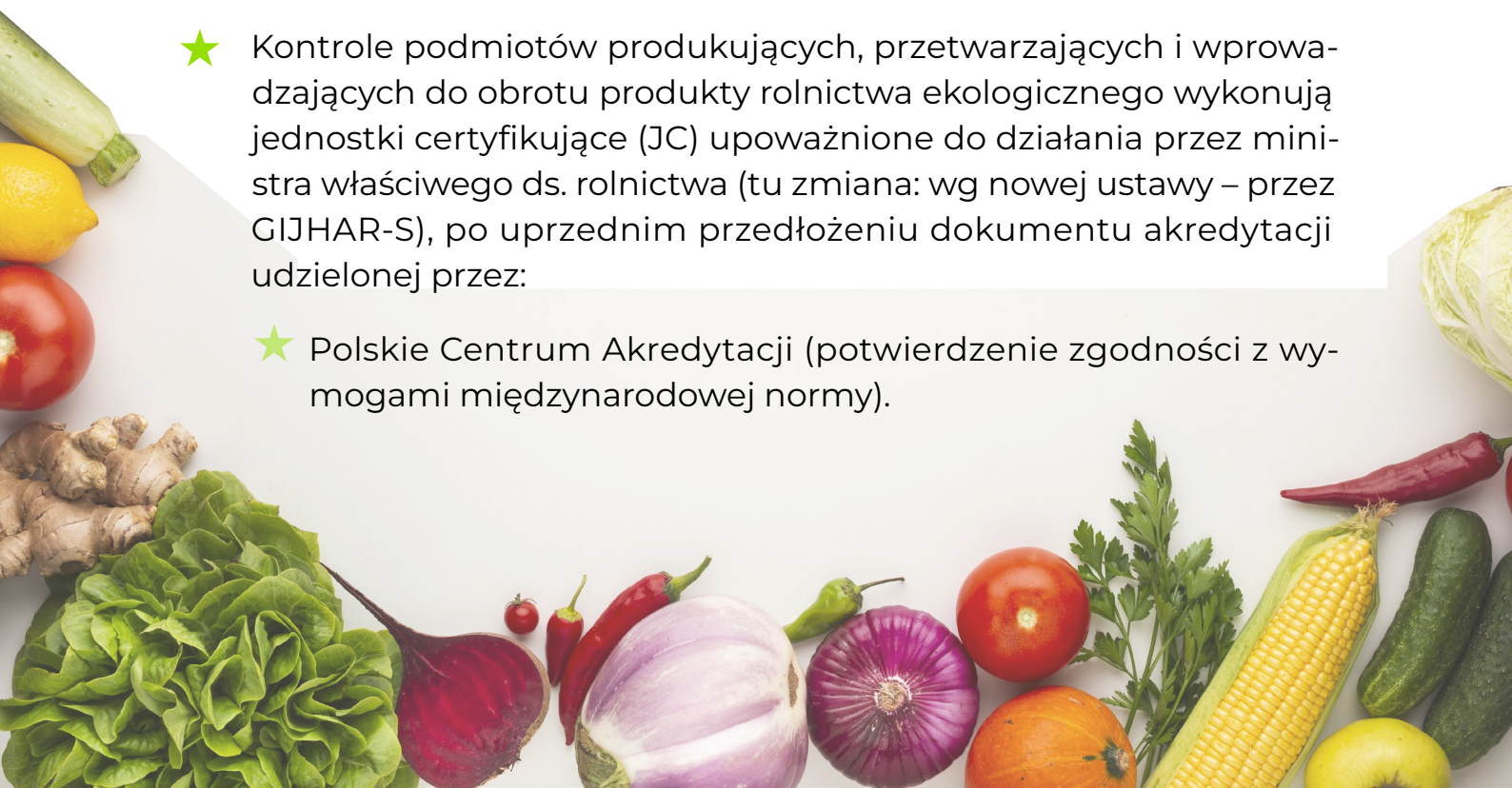
Po półrocznym oczekiwaniu na nową podstawę prawną regulującą funkcjonowanie sektora żywności ekologicznej w Polsce, ustawa **o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej** ujrzała światło dzienne. Ustawa ma charakter kompetencyjny: ustala „zadania i właściwość organów i jednostek organizacyjnych w zakresie produkcji ekologicznej”, czyli zakresie określonym w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) **2018/848 w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych**, obowiązującym w państwach członkowskich od 1.01.2022 r. W gestii prawa krajowego pozostawione są tylko nieliczne szczegóły dotyczące produkcji ekologicznej w kontekście krajowych uwarunkowań.

Zasady rolnictwa ekologicznego – wypracowane oddolnie w latach 70. XX w. przez rolników odrzucających chemię rolną – zostały skodyfikowane przez Wspólnotę Europejską w 1991 r. W ramach przygotowań przedakcesyjnych Polska uchwaliła w 2002 r. krajową ustawę, starając się upodobnić zasady produkcji ekologicznej do prawa europejskiego. Dwa lata później, przystępując do Wspólnoty, przyjęliśmy prawo europejskie, które:

- ★ reguluje produkcję żywności ekologicznej w całości i bezpośrednio
- ★ powierza państwom członkowskim zadanie ustanowienia systemu jej kontroli i certyfikacji.

I tak, polska struktura organizacyjna rolnictwa ekologicznego ustalona w 2004 r. drugą ustawą, kompetencyjną, pozostaje prawie niezmienną:

- ★ Kontrole podmiotów produkujących, przetwarzających i wprowadzających do obrotu produkty rolnictwa ekologicznego wykonują jednostki certyfikujące (JC) upoważnione do działania przez ministra właściwego ds. rolnictwa (tu zmiana: wg nowej ustawy – przez GIJHAR-S), po uprzednim przedłożeniu dokumentu akredytacji udzielonej przez:
 - ★ Polskie Centrum Akredytacji (potwierdzenie zgodności z wymogami międzynarodowej normy).

- ★ Nadzór nad działalnością jednostek certyfikujących sprawuje bezpośrednio Główny Inspektor Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych (GIJHAR-S), a nadzór nad działalnością podmiotów sektora produkcyjnego – pośrednio, poprzez inspektoraty wojewódzkie (WIJHAR-S).

Inne zadania państwa członkowskiego w obszarze produkcji ekologicznej przypisane są kolejnym organom, stosownie do ich ustawowych kompetencji:

- ★ Dostępnością ekologicznego materiału roślinnego (materiał siewny i sadzeniowy) zajmuje się Państwowa Inspekcja Ochrony Roślin i Nasiennictwa (PIORiN), a wydawaniem zgód na dopuszczalne odstępstwa – jej struktury wojewódzkie (WIORiN).
- ★ Inspekcja Weterynaryjna jest włączona w nadzór nad ekologiczną produkcją zwierzęcą poprzez zobowiązanie powiatowych lekarzy weterynarii do informowania GIJHAR-S o przypadkach stwierdzonych naruszeń.

Skomplikowana struktura organizacyjna systemu kontroli w Polsce wynika z sektorowego podziału kompetencji między kilka instytucji, z których każda prowadzi odrębne działania kontrolne u producentów.

Szczególnym rozwiązaniem wprowadzonym do ustawy o rolnictwie ekologicznym, nie wynikającym z unijnego rozporządzenia i nie mającym miejsca w innych państwach członkowskich, jest powiązanie jednostek certyfikujących z Agencją Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR), która wypłaca rolnikom dotacje z funduszy europejskich

i krajowych. Ustawa nakazuje jednostkom certyfikującym nieodpłatne świadczenie usług dla instytucji płatniczej operującej milionowym budżetem: zbieranie i przekazywanie danych nieistotnych dla procesu certyfikacji. Ewenementem w skali europejskiej są przewidziane ustawą kary finansowe dla JC w przypadku podania danych, arbitralnie uznanych przez ARiMR za niezgodne z jej danymi i pomiarami.

Trzecia ustawa o rolnictwie ekologicznym, z 2009 r., wprowadziła inne bezprecedensowe, rozwiązanie: traktowanie czynności kontrolnych w obszarze produkcji ekologicznej jak zawód regulowany, do którego dostęp warunkuje złożenie odpłatnego egzaminu państwowego w kilku odrębnych „specjalizacjach” i wpis do wykazu inspektorów prowadzonego przez GIJHAR-S.

Obowiązująca obecnie czwarta ustawa uchwalona 23 czerwca 2022 r. nosi rozszerzony tytuł **o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej**, nawiązując do tytułu unijnego rozporządzenia: **w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych**, choć w UE produkcja ekologiczna jednoznacznie określa wszystkie etapy wytwarzania, od pola do produktu finalnego.

Nowa polska ustawa utrzymuje w mocy dotychczasową organizację sektora ekologicznej produkcji rolno-spożywczej i podtrzymuje krajowe rozwiązania obsługujące system. Dostosowując zakresy działania poszczególnych organów systemu kontroli do przepisów nowego rozporządzenia UE, nowa ustawa jest bardziej precyzyjna, a w obszarze krajowej jurysdykcji – znacznie bardziej restrykcyjna i opresyjna, sprawiając wrażenie prawa karnego.

Ważniejsze zmiany wprowadzone nową ustawą:

- ★ Kontrola ekologicznej produkcji rolno-spożywczej ma obecnie status kontroli urzędowej w świetle rozporządzenia UE 2017/625.
- ★ Główny Inspektor Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych jest wskazany w ustawie jako właściwy organ (*competent authority*) wg rozporządzenia UE 2018/848, rozstrzygający

wątpliwości interpretacyjne unijnej regulacji na szczeblu krajowym, w razie potrzeby – w konsultacji z Komisją Europejską. Tego doprecyzowania brakowało w poprzednich ustawach.

Do ustawowych zadań GIJHAR-S należy m.in.: ★ przekazywanie jednostkom certyfikującym zadań kontroli urzędowej oraz wycofywanie bądź zawieszanie określonych uprawnień (dotąd była to gestia ministra właściwego ds. rolnictwa), ★ prowadzenie nadzoru nad działalnością jednostek certyfikujących, ★ prowadzenie publicznie dostępnego wykazu podmiotów objętych certyfikacją, ★ prowadzenie systemu informującego o dostępności zwierząt z chowu ekologicznego na potrzeby tworzenia i odnawiania stad w gospodarstwach ekologicznych.

Obszerny zakres zadań GIJHAR-S określony jest szczegółowo w ustawie.

- ★ GIJHAR-S jest uprawniony do przeprowadzenia kontroli urzędowej u podmiotu, który zaprzestał działalności w zakresie produkcji ekologicznej, w okresie do 5 lat po wyłączeniu go z systemu kontroli.
- ★ Jednostki certyfikujące – działające dotąd jako niezależne organizacje podejmujące suwerenne decyzje ws. certyfikacji – są obecnie narzędziem kontroli urzędowej. GIJHAR-S jako urząd nadzoru może wpływać na ich postępowanie wydając z mocy ustawy „wiążące polecenia”.
- ★ Jednostki certyfikujące mają obowiązek upubliczniania informacji o opłatach kontrolnych.
- ★ W związku z dopuszczeniem stosowania (rozporządzenie UE 2018/625) ekologicznego heterogenicznego materiału siewnego (takson botaniczny, ale nie klasyczna odmiana), ustawa wskazuje instytucję odpowiedzialną za administrowanie tym materiałem

oraz za weryfikację jego tożsamości: Centralny Ośrodek Badania Odmian Roślin Uprawnych (COBORU). Stosowanie materiału heterogenicznego to jedyny dział w polskim systemie, gdzie kontrola urzędowa prowadzona przez COBORU jest odpłatna: do 500 zł. Także do 500 zł wynosi opłata za kontrolę czystości i zdolności kiełkowania materiału heterogenicznego prowadzoną przez GIORiN.

- ★ Korzystny dla rolników ekologicznych jest ustawowy zapis o możliwości zakupu, na własne potrzeby produkcyjne, nawozów i środków wspomagających uprawę roślin, które są dozwolone do stosowania w rolnictwie ekologicznym w innych państwach członkowskich, choć nie są zarejestrowane do obrotu w Polsce. Poszerza to niezbyt imponującą krajową paletę środków do produkcji ekologicznej.
- ★ Korzystna chociaż obwarowana biurokratycznymi wymogami jest też przewidziana w ustawie możliwość wnioskowania o dopłaty z tytułu zastosowania materiału siewnego kategorii elitarny lub kwalifikowany, co zachęca do wdrażania tzw. postępu biologicznego.

Gwoli ścisłości, dwie ostatnie kwestie nie są regulowane bezpośrednio ustawą o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej lecz są przez nią zagwarantowane jako zmiany w brzmieniu odnośnych ustaw: o nawozach i nawożeniu oraz o organizacji niektórych rynków rolnych.

Pełny zakres regulacji ujęty jest w 43 artykułach nowej ustawy. Na jej mocy przygotowywane są obecnie rozporządzenia wykonawcze Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Nowa ustawa o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej jest adresowana do organów administracji, urzędników i innych operatorów systemu; nie do producentów, czyli tych, którym ma służyć, lecz do tych, którzy powinni ich obsługiwać. Nawet jak na ustawę kompetencyjną, jest napisana hermetycznym językiem prawniczym, o staroświeckiej składni, bez dbałości o ład strukturalny; jej lektura wymaga szczególnego wysiłku umysłowego.

Czas pokaże, czy przyczyni się do rozwoju rolnictwa ekologicznego i rynku jego produktów w Polsce.

Polski Klub Ekologiczny
ul. Ziemowita 1 / IIIp.
44-100 Gliwice
tel. +48 31 85 91
e-mail: biuro@pkegliwice.pl
www.pkegliwice.pl